

O‘ZBEKISTONDA YOSHLAR O‘RTASIDAGI JINOYATCHILIK VA HUQUQBUZARLIKNI OLDINI OLISH BO‘YICHA AMALGA OSHIRILAYOTGAN ISLOHOTLAR “DEGREZLIK” MAHALLASI MISOLIDA

Qosimov Muhammadnosir Yo‘ldoshboy o‘g‘li

Farg‘ona viloyati Qo‘qon shahri

Degrezlik MFY yoshlar yetakchisi

Annotatsiya: O‘zbekistonda yoshlar o‘rtasidagi jinoyatchilik va huquqbuzarlikni oldini olish bo‘yicha amalga oshirilayotgan islohotlar Respublikamizda yoshlar siyosati davlat siyosatining eng muhim yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Chunki, yoshlar – jamiyatimizning bugungi qudrati va ertangi taraqqiyoti kafolati sanaladi. Bu boisdan O‘zbekistonda mustaqillik yillaridan buyon yoshlarning ta‘lim-tarbiyasi, ularning ijtimoiy hayotdagi faol ishtirokining ta‘minlanishi, ularning huquqiy, ma‘naviy hamda kasbiy kamolotiga e‘tibor davlat darajasiga ko‘tarilgan. Prezidentimiz tomonidan olib borilayotgan yangilanish siyosati mamlakatimizdagi yoshlar siyosati sohasida jumladan huquqbuzarlik va jinoyatlarni oldini olish borasida ko‘plab samarali va ijobiy yutuqlarga erishilishiga sabab bo‘ldi deya olamiz. Bu ishlar samarasi va ijobiy jihatlarini Farg‘ona viloyati Qo‘qon shahri “Degrezlik” mahallasi yoshlar yetakchisi faoliyatida ham yaqqol ko‘rish mumkin. Sababi esa ushbu mahallada yoshlar o‘ratsidagi jinoyat 2025-yilda qayd etilmadi va yoshlar jinoyati sohasida ushbu mahalla jinoyatdab holi mahalla maqomiga erishdi. Bunga ushbu mahallani barcha xodimlari ayniqsa mahalla yoshlar yetakchi say‘i harakatlari natijasi deya olish mumkin. Yo‘l qo‘yilayotgan jinoyat va huquqbuzarliklarni kamaytirish, og‘ir va o‘ta og‘ir jinoyatlarni oldini olish maqsadida keng qamrovli, izchil islohotlar amalga oshirilmoqda. Xususan, yoshlar o‘rtasida jinoyatchilik profilaktikasi davlat va jamiyatning asosiy vazifalaridan biri bo‘lib, shu yo‘nalishda bir qator huquqiy hujjatlar, qaror va farmonlar qabul qilinmoqda.

Kalit so‘zlar: yoshlar jinoyatchilik huquqbuzarlik islohotlar profilaktika bandlik ta‘lim huquqiy ong mahalla ijtimoiy himoya.

O‘zbekistonda yoshlar o‘rtasida jinoyatchilik va huquqbuzarliklarning oldini olishga qaratilgan islohotlar davomida, profilaktika sohasida davlat organlari, xususan, Ichki ishlar hamda Mahalla va oilani qo‘llab-quvvatlash vazirliklari, Yoshlar ishlari agentligi kabi tashkilotlar faoliyat olib bormoqda. Ularning hamkorlikda amalga oshirayotgan profilaktika tadbirlari, axborot-ma‘rifiy ishlar, sport va madaniy tadbirlar yoshlarda huquqiy ongi va madaniyatini shakllantirishga xizmat qilmoqda. Bu boradagi islohotlarni kuchaytirishda mahallaning roli alohida ahamiyatga ega. Chunki, mahalla – bu jamiyat hayotining eng muhim ijtimoiy instituti hisoblanadi. Birinchi navbatda, samarali islohotlar asosida uyushmagan yoshlarga alohida e‘tibor qaratilib, ularni bandligini ta‘minlash, huquqiy savodxonligini oshirish, og‘ir ijtimoiy sharoitga ega, nazoratsiz qolayotgan va ijtimoiy himoyaga muhtoj yoshlar bilan individual ishlar kuchaytirilmoqda. Hozirda amal qilayotgan “Yoshlar daftari”, “Ayollar daftari”, “Temir daftar” kabi maxsus elektron raqamli tizimlar orqali xonadon va mahalla kesimida yoshlarning ijtimoiy muammolari o‘rganilib, salbiy yo‘ldan og‘dirib qolish choralari amalga oshirilmoqda. Bu jarayonda tuman va shahar hokimliklari, tegishli davlat organlari, ijtimoiy rivojlantirish boshqarmalari faol ishtirok etmoqda. Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasining eng muhim yo‘nalishlaridan biri sifatida yoshlar huquq va manfaatlarini himoya qilish, ularning jinoyatchilikka qarshi immunitetini kuchaytirish doirasidagi chora-tadbirlar davlat hisobidan moliyalashtirilmoqda. Mamlakatning barcha hududlarida ilgari yillarga nisbatan huquqbuzarlik va jinoyatchilik ko‘rsatkichlari samarali islohotlar natijasida pasaydi. Bu, o‘z navbatida, yoshlar o‘rtasida sog‘lom muhit yaratish, ularning jamiyatda munosib o‘rin egallashiga xizmat qilmoqda [1].

Respublikada bildirayotgan islohotlarni samaradorligi, eng avvalo, huquqiy va ma‘naviy targ‘ibot-tashviqot ishlarining ommaviylik darajasiga, eng chekka hududlargacha yetib borishga hamohang ravishda oshirib borilayotganida namoyon bo‘lmoqda. Qabul qilinayotgan davlat dasturlari doirasida maktab, kollej, litsey va oliy ta‘lim muassasalarida muntazam ravishda huquqiy, psixologik va ma‘naviy-ma‘rifiy uchrashuvlar, seminar va davra suhbatlari, ijodiy uchrashuvlar o‘tkazilmoqda. Ayniqsa, yoshlarning ijtimoiy tarmoqlar orqali ta‘sirga berilmasligi, emas, aksincha, zamonaviy axborot texnologiyalaridagi xavf-xatarlar bo‘yicha ham xabardor qilish va hushyorlikka

chaqirish ham asosiy vazifalardan biri bo'lib qoldi. Bu boradagi chora-tadbirlarning muhim jihati yoshlar bilan manzilli va yakka tartibda ishlash tizimini joriy etishda, har bir xonadon, har bir yosh oila vakiliga individual huquqiy, psixologik yordam ko'rsatilayotganidadir. Yoshlar o'rtasida jinoyatchilikni oldini olish bo'yicha amalga oshirilayotgan islohotlarning asosiy maqsadi, avvalo, yoshlarda mustahkam huquqiy ong va huquqiy madaniyatni shakllantirish, ularni jinoyatga olib keluvchi ijtimoiy, psixologik, iqtisodiy sabablarni bartaraf etishdan iborat. Shu bois, respublika miqyosida Yoshlarga oid davlat siyosati konsepsiyasi, "Yoshlarga oid davlat siyosati to'g'risida"gi qonun hamda sohadagi o'nlab normativ-huquqiy hujjatlar amalda qo'llanilmoqda. Shu asosda 2021-yildan boshlab mamlakatimizda har yili 30-iyun "Yoshlar kuni" sifatida keng nishonlanadi. Bu esa, yoshlarning davlat va jamiyat hayotidagi o'rnini tobora oshib borayotganini ko'rsatadi [2].

Islohotlarning muhim jihatlaridan yana biri respublika bo'yicha yoshlar bandligini ta'minlash, ularni kasbga yo'naltirish orqali ijtimoiy himoyasiz qatlarga tushib qolishining oldini olishga qaratilgan siyosatdir. Chunki, xalqaro tajriba ko'rsatadiki, ishsizlik va bandlik muammolari jinoyatchilikning asosiy omillaridan biri hisoblanadi. Shu maqsadda O'zbekiston yoshlari uchun yangi ish o'rinlari yaratish, ularni tadbirkorlikka, zamonaviy kasblarga o'qitish hamda iqtisodiyotning turli sohalariga jalb etish borasida keng ko'lamli chora-tadbirlar amalga oshirildi. Xususan, so'nggi yillarda Yoshlar ishlari agentligi, tijorat banklari, "Yoshlar — kelajagimiz" jamg'armasi tomonidan yoshlar startap loyihalari, oilaviy tadbirkorlik lagerlari, "Yoshlar mehnat guzari"lari, IT markazlari va boshqa loyihalarga kredit va grant ajratilishi yoshlarning jinoyat-yuqumlariga nisbatan immunitetini mustahkamlashga xizmat qilmoqda. Ishsizlikka qarshi kurashish, yoshlarni samarali band qilishdan tashqari, ijtimoiy himoyani kuchaytirish, oilaviy muhitni sog'lomlashtirish bo'yicha amalga oshirilayotgan keng miqyosli islohotlar ham yoshlarni jinoyatchilikdan asrashda muhim o'rin tutmoqda. Mahallalarda "Yoshlar yetakchilari" faoliyati yo'lga qo'yildi, ular orqali har bir xonadondagi yoshlar muammolari, bandligi, o'qish va ishlash holati o'rganib chiqilmoqda. Oilada muhitni sog'lomlashtirish, yoshlarning ota-ona, mahalla va jamiyat bilan uzviy aloqasini mustahkamlash orqali o'sib

kelayotgan avlodda jinoyat va huquqbuzarliklarga nisbatan barqaror immunitet vujudga kelmoqda [3].

O'zbekiston Respublikasida yoshlar dasturining huquqiy asoslari mustahkamlandi, yangi tahrirdagi Jinoyat kodeksi va Ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi kodekslarga yoshlar manfaatini inobatga olgan holda o'zgarish va qo'shimchalar kiritildi. Aktiv profilaktika islohotlari natijasida jinoyat sodir etgan yoshlar bilan individual ishlash, ularga ko'mak va rehabilitatsiya xizmatlarini taqdim etish, sudlanganlik "yuki"dan ozod qilish va ijtimoiy moslashuv jarayonida yordam ko'rsatish choralari kuchaytirildi. Bu esa, yoshlarni jamiyatga qaytarish, ularning kelajakdagi hayotga bo'lgan ishonchini oshirishga yordam bermoqda. Bunda, maktab va o'rta maxsus kasb-hunar ta'limi tizimida ijtimoiy-psixologik xizmati yo'lga qo'yilgan bo'lib, bunday xizmatlar orqali muammoli yoshlarga psixologik maslahatlardan tortib, huquqiy-ma'rifiy va ijtimoiy ko'maklar ko'rsatilmoqda [4].

Ayni paytda, yoshlar o'rtasida tez-tez uchrab turadigan internet jinoyatlari, kibermaktab bezoriligi, noan'anaviy yot g'oyalarning oldini olish, diniy ekstremizm va terrorizmga qarshi hushyorlikni oshirish bo'yicha ko'plab targ'ibot va tashviqot ishlari olib borilmoqda. O'zbekistonda yoshlar siyosatini rivojlantirish, ularning huquqiy savodxonligi va ma'naviy barkamolligini ta'minlashga qaratilgan islohotlar nafaqat davlat organlari, balki, ko'plab ijtimoiy muassasalar, fuqarolik jamiyati institutlari, nodavlat notijorat tashkilotlari va butun jamiyat tomonidan amalga oshirilmoqda. Zamonaviy O'zbekistonda yoshlarni jinoyatchilikdan asrash bugun nafaqat huquq-tartibot organlarining, balki butun jamiyat va har bir fuqaroning asosiy vazifasiga aylangan [5].

Xulosa:

Xulosa qilib aytganda, O'zbekiston Respublikasi tomonidan yoshlar o'rtasida jinoyatchilik va huquqbuzarlikning oldini olish bo'yicha amalga oshirilayotgan islohotlar o'z samaralarini bermoqda. Bugungi kunda yoshlar siyosatiga oid davlat dasturlari, qonun hujjatlari, innovatsion va ijtimoiy-loyiha mexanizmlari zamonaviy tamoyillar asosida shakllanmoqda. Yurtimiz yoshlariga yangilanayotgan jamiyatda ilm olish, mehnat qilish, tadbirkorlik bilan shug'ullanish, san'at va sport bilan mustaqil shug'ullanish uchun barcha imkoniyatlar yaratilmoqda. Bu esa, yoshlarning jamiyatda o'z o'rnini topib, jinoyatchilik yo'liga tushmasligi, ma'naviy barkamol, fikrlovchi, huquqiy ongli avlod bo'lib voyaga

yetishlari uchun mustahkam poydevor sifatida xizmat qilmoqda. O‘zbekiston yoshlarining kelajagi uchun amalga oshirilayotgan har bir islohot ularning boy salohiyatini to‘liq namoyon etish, ularda Vatanga, ona tuproqqa hamda davlat va jamiyat manfaatlariga sadoqat tuyg‘usini shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Eng muhimi, yosh avlodni huquqbuzarlik, jinoyatga moyillik va har qanday salbiy ta’sirlardan asrash bo‘yicha mustahkam tizim yaratildi va bu tizim kelgusi yillarda ham o‘z samaralarini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abdullayev, H. (2018). “Yoshlar jinoyatchiligining oldini olishda mahalla institutining o‘rni”. Huquq va Jamiyat, 2(4), 32-37.
2. Aminova, D. (2020). “Yoshlar tarbiyasida huquqiy ong va huquqiy madaniyatni shakllantirish”. Yoshlar Tarbiyasi Masalalari, 3(2), 15-20.
3. Bekmurodov, N. (2019). “O‘zbekiston yoshlar siyosatining asosiy yo‘nalishlari va ularning jinoyatchilikka qarshi kurashdagi o‘rni”. Ijtimoiy Fikr, 11(1), 65-71.
4. Esanov, R. (2021). “Yoshlar o‘rtasida jinoyatchilikni profilaktika qilishda zamonaviy usullarning ahamiyati”. Zamonaviy Ta’lim, 9(3), 58-62.
5. Kamilov, Z. (2021). “Jinoyatchilik profilaktikasi: yoshlar bilan ishlashning samarali mexanizmlari”. Milliy Huquq, 10(4), 27-32.
6. Mirzayeva, S. (2019). “O‘zbekiston yoshlarida ijtimoiy xavfsizlik va huquqbuzarliklarni oldini olish”. Ijtimoiy Fanlar, 18(2), 44-50.
7. Raximov, O. (2022). “Mahallalarda yoshlar bilan ishlash tizimini takomillashtirish”. Innovatsion Tarbiya, 6(1), 21-26.
8. Saidov, B. (2020). “Yoshlar orasida huquqbuzarlikni oldini olishda davlat va jamiyat hamkorligi”. Davlat va Huquq, 8(2), 12-17.
9. To‘xtayev, M. (2018). “Huquqbuzarlikni kamaytirishda huquqiy targ‘ibotning o‘rni”. O‘zbek Huquqi, 4(2), 77-83.